

Úvodní slovo

Zda je historie dílem osob či národů nebo se jedná o nadosobní strukturální změnu řídicí se vlastními zákony, je sporné. Jisté však je, že historie je osobami a národy vytrpěna. „Národy“ v tomto případě nejsou pouhým označením pro národní státy, nýbrž zahrnují skupiny osob, jež se jeví jako politicky jednotná skupina. Sudetští Němci takovou skupinou jsou. Nebyla zde vždy, nýbrž vyvinula se z Němců s odlišným původem a tradicí, žijících začátkem minulého století v osudovém společenství rozptýlení na území Českého království. Nakonec je potkal tragický osud. Jejich osud je přitom úzce a částečně také neblaze spojen s českým většinovým obyvatelstvem. A obdobně česká historie v sobě zahrnuje tragické prvky, a částí této tragédie jsou Němci.

Česká tragédie započala v 19. století, když se českému národu nepodařilo v rámci habsburské říše dosáhnout stejného postavení jako Němcům a Maďarům. On podlehl začátkem 20. století, když výsledek 1. světové války mu nečekaně nadělil vlastní stát hybridy národního smýšlení, které nutí menšiny k asimilaci. Následně se český národ stává obětí ještě surovějšího německého nacionalismu, který se nezalekl ani takových činů, jako vyhlazování a otročování. Následně však nebyl schopný velkorysosti vůči německým spoluobčanům, které právem činil spoluodpovědnými za vládu nacistického režimu, nedal mu novou šanci, nýbrž připojil k nacistickým zločinům další. Vyhnání, ať již se souhlasem spojenců nebo bez a následné poválečné masakry jsou již samy o sobě tragédií, a to nejen pro sudetské Němce, ale i pro českou duši. Česká tragédie však pokračuje. Přes čtyřicet let komunistické diktatury a sovětské nadvlády jí přerušuje pouze krátké období „Pražského jara“. Mnoho Čechů odchází do exilu.

V rámci této tragédie stojí blízko sebe otázka viny a nevin. V této knize však nebude vina žalována, ani vypočítávána. Více, než půl století po dobývací válce, kterou Němci pod vedením Hitlera zamořili Evropu a po vyhnání českých Němců z jejich po staletí obývaném území, nastal čas tuto temnou kapitolu česko-německých vztahů osvětlit. V komunistickém Československu nebylo možné o poválečných zločinech spáchaných na německém obyvatelstvu hovořit, natož psát. Na druhé straně, v Německu chyběl přístup k vědeckému materiálu, jenž se nacházel v pražských archívech, který by osudy vyhnanců sudetských Němců mohl detailně potvrdit. Do nedávné doby se tak sice vědělo vše o německých zločinech během okupace a války, ale nic jistého o okolnostech sudetoněmeckého vyhnání.

Od roku 1989 jsou Češi svobodní, mohou veřejně vyjadřovat své osobní názory ústně i písemně, a svobodně také mohou pátrat po stinných epizodách svých dějin. Existuje svoboda bez pravdy? Může existovat svobodná společnost, aniž by kriticky složila účty za svou minulost, a to i přesto, že je bolestivá? Ne, odpovídají od poloviny devadesátých let někteří mladší i starší občané České republiky. Tito lidé žili v blízkosti severočeských lokalit, ve kterých se v roce 1945 odehrávaly otřesné události. Chtěli vědět proč, co přesně a proč se o tom nikdy nedozvěděli, ani ve škole ani v novinách. A právě těmto Čechům vděčíme za tuto knihu.

A také některým sudetským Němcům. Jsou to ti sudetští Němci, kteří jsou ve své většině členy „Sudetoněmeckého krajanského sdružení“ (*Sudetendeutsche Landsmannschaft*) nebo jeho odnožích. Ti starší byli v roce 1945 dětmi nebo se narodili až po válce. „Nejstarším“ bylo tehdy šestnáct, sedmáct let, přežili tábor „Postoloprty“, nebo těmto neblahým událostem nějakou šťastnou náhodou unikli. Většinou jsou tito lidé plni hořkosti z vlastního osudu nebo osudu rodičů. Oni se perou s tímto osudem a stěžují si, že jim československá – a od 70. let také německá veřejnost – dlouho nechtěla naslouchat. Proč tomu tak je, začali sami teprve přemýšlet až po „sametové revoluci“, kdy ze začátku nebyl v Československu žádný posun ve vztahu Čechů a sudetských Němců.

Existují různé důvody. Například nadále působící komunistická výchova vedoucí k nesvobodnému myšlení. Podstatným důvodem však je, že ti, kteří jsou organizováni v „Sudetoněmeckém krajanském sdružení“ předložili svoji žalobu jako obžalobu. Nespokojili se s pouhou žalobou svého osudu, na kterou měli plné právo. Chtěli ovšem, ještě padesát let po těchto hrůzných událostech, český stát a v něm dnes žijící lidi dovést k odpovědnosti. Lidé, kteří o těchto zločinech nikdy před tím neslyšeli nebo jim byly vyprávěny jen zkráceně a omluvně polopravdy. Nyní se jejich rodičům a prarodičům vyčítal genocid - nejhorší možný zločin lidstva. Požadovalo se zrušení poválečných prezidentských dekretů a zákonů, které jsou dnešními historiky řazeny do minulosti a ne do aktuálního právního

Dr. phil. Andreas Kalckhoff

ho systému. Omluvně bychom mohli říci: To je typicky německé, i když to rozhodně není naše nejlepší německá vlastnost. To vše lze požadovat, pokud se hodlá vyhrát nějaký soudní spor, ale sudetští Němci vlastně chtěli usmíření. I když asi ne všichni. Ale mnozí z těch, kteří opravdu usilovali o porozumění s Čechy, se už dávno ocitli v této argumentativní pasti právních nároků.

Přechod ke vzniku a obsahu této knihy je nyní těžký. Neboť její základ tvoří zvláštní vydání Domovského zpravodaje Žatecka, s titulem „Genocid“ (*Heimatbrief Saazerland, Sonderausgabe „Genozid“*). Zde byl poprvé v celém znění otištěn v německém překladu hlavní dokument parlamentního vyšetřování z roku 1947 (a s ním související spisy) o zločinech v Žatci a Postoloprtech. Dokumentům předcházely úvody s názorově výraznými, ale přesto ve své dravosti, nepolemické články. Co se týče názvu, musíme říci, že existují i na české straně občané, kteří v souvislosti s poválečným děním v Postoloprtech hovoří o genocidě. Historici na obou stranách toto ovšem většinou vidí jinak. Ale také pro Čechy a Němce, kteří s těmito věcmi nemají co do činění a chtějí spolu jenom jednoduše vycházet, je tento spor samozřejmě pouze akademický.

Co na tomto zvláštním vydání Domovského zpravodaje Žatecka je především nápadné, že se až překvapivě málo vypořádává s již uveřejněnými zdroji a nevyvozuje z nich žádné polemické výrazy, jako genocida, každopádně ne argumentativně. Přitom potvrzují přece to, co se vyhnáním sudetským Němcům přes půl století nechtělo přiznat: zavraždění stovek ne-li tisíců Němců po skončení války. Jeden z vydavatelů, Herbert Voitl (+) vysvětlil tento nedostatek analýzy časovou tísní a naznačil, že detailní komentáře budou vypracovány v následujícím přepracovaném vydání. Bohužel tento svůj úmysl již nemohl uskutečnit. Místo toho vznikla tato kniha, která ukončuje rituál

obžalob a pod heslem „usmiřování pravdou“ hájí vzájemné překonání minulosti. Se souhlasem sudetoněmeckého spolku, Domovský spolek Žatec (*Heimatkreis Saaz*) byly uveřejněné spisy z roku 1947 rozšířeny o dokumentaci aktivit českých novinářů, spisovatelů a divadelních tvůrců, kteří od roku 1995 přispívali k informovanosti české veřejnosti o těchto poválečných událostech. Především díky jejich angažovanosti vděčíme za to, že oběti z Postoloprta mají nyní své pamětní místo.

Sudetští Němci si nestěžují pouze na bezprávi, fyzické násilí a vyvlastnění majetku, nýbrž na vyhnání z jejich vlasti jako takové. Zde musíme zmínit, že vyhánění různých skupin obyvatelstva se ve 20. století stalo běžným prostředkem politiky. Za Stalina, Hitlera a následně ještě jednou na konci století strašným způsobem na Balkáně. To však nemůže být omluvou, i když pro historika je často dobový duch doby také prostředkem k vysvětlení. Postiženým toto všechno ovšem již nepomůže. Nepomáhají jim ani žádná právní stanoviska. Historii už nelze změnit. Právo a jeho uznání může sice posloužit klidu duše postižených osob a jejich potomků. Dějiny však zřídka soudí spravedlivě. Musíme se tak držet toho, co lze získat dobrou vůlí všech zúčastněných stran – pravdy. Pravdou je, to dokazuje první a druhá část této publikace, že mučení a zavraždění byli nevinní lidé – možná také vinní, ovšem bez soudního rozsudku. K pravdě také patří, to ukazuje třetí díl, že vyspělá a zralá společnost je ve stavu snést i hořké pravdy.

V tragédii vede vznik viny a nevinosti vždy k velkému utrpení všech zúčastněných. U pozorovatele vzbuzuje soucit a zděšení, prostřednictvím této katarze dochází k očištění jeho duše. Přeji čtenáři této knihy, aby něco takového též pocítil.

Stuttgart, leden 2013

Dr. phil. Andreas Kalckhoff